

Сборник съдебна практика

Дело T-372/10

Bolloré
срещу
Европейска комисия

„Конкуренция — Картели — Пазар на самокопираща хартия — Определяне на цените — Решение, с което се установява нарушение на член 101 ДФЕС — Решение, прието след отмяна на първото решение — Вменяване на отговорност за нарушение на дружество майка в качеството му на пряк извършител — Законоустановеност на нарушенията и на наказанията — Правна сигурност — Индивидуализиране на наказанията — Справедлив процес — Равно третиране — Разумен срок — Право на защита — Глоби — Погасителна давност — Сметчаващи обстоятелства — Сътрудничество“

Резюме на решението

- 1. Конкуренция — Правила на Съюза — Нарушения — Възлагане на отговорност — Дружество майка и дъщерни дружества — Икономическо единство — Нарушение на принципа за законоустановеност на нарушенията и на наказанията — Липса*
(член 101 ДФЕС; член 53 от Споразумението за ЕИП)
- 2. Конкуренция — Правила на Съюза — Нарушения — Възлагане на отговорност — Дружество майка и дъщерни дружества — Икономическо единство — Критерии за преценка — Непредвидимост на отговорността на дружествата майки — Липса — Нарушение на принципа на правна сигурност — Липса*
(член 101 ДФЕС; член 53 от Споразумението за ЕИП)
- 3. Конкуренция — Правила на Съюза — Нарушения — Възлагане на отговорност — Дружество майка и дъщерни дружества — Икономическо единство — Отговорност на дружеството майка, която не би могла да се счита за безвиновна отговорност — Наказание, наложено на дружеството майка — Нарушение на принципа на индивидуализиране на наказанията — Липса*
(членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС)
- 4. Конкуренция — Административно производство — Изслушвания — Изслушване на предприятие в отсъствието на членовете на Комисията — Нарушение на правото на справедлив процес — Липса*
(членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС; член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз; член 14, параграф 1 от Регламент № 773/2004 на Комисията)

5. *Конкуренция — Административно производство — Право на справедлив съдебен процес — Съсредоточаване у Комисията на функциите по разследване и санкциониране на нарушенията — Нарушение на изискването за безпристрастност — Липса*
(член 101 ДФЕС; член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз)
6. *Конкуренция — Административно производство — Право на справедлив процес — Приемане след отмяна от съда на Съюза на нов акт въз основа на по-ранните валидни подготвителни актове — Потвърждение от страна на Комисията за решимостта ѝ да не остави предприятията да избегнат санкции поради процесуални съображения — Нарушение на изискването за безпристрастност — Липса*
(членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС)
7. *Конкуренция — Административно производство — Преждевременно изразено от Комисията убеждение за наличие на нарушението — Значение за достоверността на впоследствие представено доказателство за нарушението — Липса*
8. *Конкуренция — Глоби — Преценка в зависимост от индивидуалното поведение на предприятието — Значение на липсата на санкция по отношение на друг икономически оператор — Липса*
(член 101, параграф 1 ДФЕС; член 23 от Регламент № 1/2003 на Съвета)
9. *Право на Съюза — Принципи — Спазване на разумен срок — Административно производство — Критерии за преценка — Конкуренция — Административно и съдебно производство — Разграничение с цел преценка дали е спазен разумен срок*
(член 47, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз; Регламенти № 17 и № 1/2003 на Съвета)
10. *Конкуренция — Административно производство — Погасителна давност по отношение на глобите — Изключително прилагане на Регламенти № 2988/74 и № 1/2003 — Неприложимост на съображенията, свързани със спазването на разумен срок*
(Регламенти № 2988/74 и № 1/2003 на Съвета)
11. *Конкуренция — Административно производство — Задължение на Комисията — Спазване на разумен срок — Отмяна на решение, с което се установява нарушение поради прекомерна продължителност на производството — Условие — Засягане на правото на защита на засегнатите предприятия — Невъзможност на дружеството майка да се защити след прехвърляне на дъщерното му дружество и неговите архиви — Обстоятелства, които се дължат изключително на това дружество*
(член 101 ДФЕС; Регламент № 1/2003 на Съвета)
12. *Конкуренция — Административно производство — Зачитане на правото на защита — Спазване на разумен срок*
(член 101 ДФЕС; Регламент № 1/2003 на Съвета)

13. Конкуренция — Административно производство — Погасителна давност по отношение на глобите — Изтичане на давността в полза на дъщерното дружество — Липса на въздействие върху отговорността на дружеството майка

(член 25 от Регламент № 1/2003 на Съвета)

14. Конкуренция — Административно производство — Погасителна давност във връзка с производство за нарушение — Прекъсване — Обхват — Прекъсване на срока по отношение на всички участващи в нарушението — Понятие за предприятие, което е участвало в нарушението

(член 25, параграфи 3 и 4 от Регламент № 1/2003 на Съвета)

15. Конкуренция — Глоби — Размер — Определяне — Право на преценка на Комисията — Съдебен контрол — Неограничена компетентност на съда на Съюза — Обхват

(член 261 ДФЕС; член 31 от Регламент № 1/2003 на Съвета)

16. Конкуренция — Глоби — Размер — Определяне — Критерии — Тежест на нарушението — Сметчаващи обстоятелства — Лошо финансово положение в разглеждания сектор — Свобода на преценка на Комисията

(член 23 от Регламент № 1/2003 на Съвета)

17. Конкуренция — Глоби — Размер — Определяне — Критерии — Намаляване на размера на глобата поради съдействие на обвиненото предприятие — Условия — Необходимост от поведение, улеснило установяването на нарушението от Комисията — Понятие

(член 23 от Регламент № 1/2003 на Съвета; точка Г от Съобщение 96/С 207/04 на Комисията)

1. Принципът на законоустановеност на нарушенията и наказанията изисква законът да определя ясно нарушенията и наказанията, с които те се санкционират. Това условие е изпълнено, когато от текста на приложимата разпоредба, а при нужда и чрез тълкуването ѝ от съдилищата, правният субект може да разбере за кои действия и бездействия се предвижда наказателна отговорност. В това отношение понятието „право“ по смисъла на член 7, параграф 1 от Европейската конвенция за правата на човека съответства на понятието „закон“, използвано в други разпоредби на същата конвенция, и обхваща както правото, създадено по законодателен път, така и правото, произтичащо от съдебната практика.

В този смисъл решението на Комисията, с което на предприятие се налага санкция, тъй като то е дружество майка на участник в картел, с който образува стопанска единица, не нарушава по никакъв начин принципа на законоустановеност на нарушенията и на наказанията, при положение че разглежданото от Комисията нарушение е ясно определено в член 101 ДФЕС и в член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство и че според отдавна установената съдебна практика на Съда и на Общия съд вменяването на дружеството майка на нарушение, извършено от дъщерно дружество с мотив, че тези дружества образуват едно общо предприятие по смисъла на конкурентното право на Съюза и затова се приема, че дружеството майка е участвало в нарушението наред с дъщерното си дружество, също произтича ясно от правото на Съюза.

(вж. точки 35—37 и 42)

2. В областта на конкуренцията условията за отговорността на дружествата майки за деяния на техни дъщерни дружества в никакъв случай не са свързани с абсолютна непредвидимост, което да е в противоречие с принципа на правна сигурност.

Обстоятелството, че понятието за предприятие се прилага в потенциално различни условия на стопанска дейност, защото в конкурентното право на Съюза то обхваща всеки субект, който извършва икономическа дейност, независимо от неговия правен статут и начин на финансиране, и че понятието за предприятие, поставено в този контекст, трябва да бъде схващано като обозначаващо една стопанска единица, макар и от юридическа гледна точка тази стопанска единица да е съставена от няколко физически или юридически лица, не променя с нищо факта, че понятието за предприятие като стопанска единица е напълно определено и предвидимо, когато става въпрос за отношения между дружествата майки и притежаваните изцяло дъщерни дружества.

Освен това обстоятелството, че Комисията може да наложи санкция или само на дъщерното дружество, или само на дружеството майка, или и на двете, не нарушава по никакъв начин принципа на правна сигурност, който изисква нормите да бъдат ясни и точни и има за цел да гарантира предвидимостта на правните положения и отношения. Всъщност възможността Комисията да наложи санкция на един и/или друг от субектите, дружество майка и дъщерно дружество, образувачи едно предприятие, което е нарушило член 101 ДФЕС или член 53 от Споразумението за Европейското икономическо пространство, произтича ясно от солидарното естеството на тяхната отговорност.

(вж. точки 43 и 48—50)

3. В областта на конкуренцията основанието за отговорност на дружеството майка не е обективна отговорност за чужди действия, а виновна отговорност с личен характер.

Всъщност конкурентното право на Съюза почива на принципа на личната отговорност на стопанския субект, извършил нарушението. Ако дружеството майка е част от тази стопанска единица, това дружество майка се счита за солидарно отговорно заедно с другите юридически лица, от които се състои тази единица, за нарушенията на правото на конкуренцията. Всъщност в подобна хипотеза, макар и да не участва пряко в нарушението, дружеството майка упражнява решаващо влияние върху дъщерното или дъщерните дружества, участвало или участвали в него. От това следва, че в този контекст отговорността на дружеството майка не би могла да се счита за безвиновна отговорност. При тези обстоятелства дружеството майка се осъжда в лично качество за нарушение, за което се счита, че е извършено от самото него.

Следователно наказанието, което Комисията налага на дружеството майка заради участието на неговото дъщерно дружество в картел, не нарушава принципа на индивидуализиране на наказанията, според който всеки може да бъде наказван само за собственото си поведение.

(вж. точки 51 и 52)

4. В рамките на производство за нарушение на правилата за конкуренция на Съюза правото на справедлив процес на предприятието не се нарушава поради това, че нито един от членовете на Комисията не е присъствал на изслушването му.

Всъщност Комисията не е съд по смисъла на член 6 от Европейската конвенция за правата на човека и на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Освен това обстоятелството, че нито един от членовете на Комисията не е присъствал на изслушването на съответното предприятие, не би могло да опорочи административното производство пред Комисията. В административните производства, свързани с конкуренция, няма пречка членовете на Комисията, които следва да вземат решение за налагането на глоби, да бъдат

информирани за резултатите от изслушването от лица, упълномощени от Комисията да го проведат. Това разрешение, основано на административния — а не правораздавателен — характер на производството пред Комисията, е валидно в контекста на Регламент № 773/2004 относно водените от Комисията производства съгласно членове 101 ДФЕС и 102 ДФЕС, и по-специално на член 14, параграф 1 от него.

(вж. точки 56—60)

5. В хода на административното производство в областта на конкуренцията Комисията трябва да спазва основните принципи на правото на Съюза, сред които е и правото на справедлив процес, установено в член 6 от Европейската конвенция за правата на човека и в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и на което е проява изискването за непристрастност. Въпреки това фактът, че Комисията като административен орган упражнява едновременно функциите по разследване и санкциониране на нарушенията на член 101 ДФЕС, не представлява нарушение на това изискване за непристрастност, тъй като нейните решения подлежат на контрол от съда на Съюза. Обстоятелството, че Комисията приема ново решение след отмяна от съда на Съюза на първоначалното решение, в никакъв случай не поставя под съмнение тази преценка.

(вж. точки 65—67)

6. В рамките на производство за нарушение на правилата на конкуренция на Съюза няма никаква пристрастност във факта, че Комисията започва отново производството от действието, във връзка с което е констатирана незаконосъобразност на първоначалното решение, тъй като производството, с което се цели замяна на отменения акт, по принцип може да продължи именно от действието, във връзка с което е налице незаконосъобразност.

Не е проява на пристрастност и твърдението на Комисията, че е решена да не допуска членове на антиконкурентен картел да избегнат по процесуални съображения санкциите, предвидени от правото на Съюза, тъй като това е обикновена заявка за ясна воля, напълно съответстваща на възложената на Комисията мисия да отстранява при всеки отделен случай констатираните процесуални нарушения, за да не отслабва ефикасността на конкурентното право на Съюза.

(вж. точки 73 и 74)

7. Вж. текста на решението.

(вж. точка 78)

8. Вж. текста на решението.

(вж. точка 93)

9. Вж. текста на решението.

(вж. точки 103—105, 107 и 111)

10. Макар надвишаването на разумния срок да може при определени условия да обоснове отмяната на решение, установяващо нарушение на правилата на конкуренцията, това не се отнася за случаите, при които е оспорен размерът на наложените с решението глоби, тъй като правото на Комисията да налага глоби е установено с правна уредба, която въвежда в това отношение давностен срок.

Регламент № 2988/74 относно давността при налагане и изпълнение на санкции в областта на правото на транспорт и на конкуренция на Европейската икономическа общност, а впоследствие и Регламент № 1/2003, който го заменя в областта на конкуренцията, въвеждат цялостна правна уредба, регламентираща подробно сроковете, в които Комисията има право, без да накърнява основното изискване за правна сигурност, да налага глоби на предприятия, по отношение на които са образувани производства във връзка с прилагането на правилата на конкуренция на Съюза. При наличието на тази правна уредба не следва да се приема каквото и да било съображение, свързано със задължението на Комисията да упражни в разумен срок правомощието да налага глоби.

(вж. точки 115—117)

11. В случай на решение на Комисията, с което се установяват нарушения на правото на конкуренция на Съюза, надвишаването на разумния срок може да бъде основание за отмяна само ако бъде установено, че нарушаването на този принцип е довело до накърняване на правото на защита на засегнатите предприятия. Извън тази специфична хипотеза неизпълнението на задължението за произнасяне в разумен срок е без последствия върху действителността на административното производство на основание Регламенти № 17 и № 1/2003.

В тази връзка дружеството майка е длъжно да следи в случай на продажба на дъщерно дружество за съхраняването в своите собствени книги и архиви или по всякакъв друг начин, например като запази право на достъп до прехвърлените архиви, на документите, които му позволяват да проследи назад във времето дейността на своето дъщерно дружество, за да разполага с необходимите доказателства, за да се защити в случай на съдебни или административни производства. В този смисъл, когато предприятие твърди, че е било в невъзможност да се защити срещу повдигнатото му обвинение във второто административно производство в качеството си на дружество майка поради прехвърлянето на дъщерното си дружество заедно с архивите му, тази невъзможност в никакъв случай не е резултат от изтеклия период от време между края на нарушението и изложението на възраженията в рамките на това второ административно производство или от пропуски на Комисията, а единствено от обстоятелства, за които отговаря това дружество майка.

(вж. точки 119, 152 и 153)

12. Вж. текста на решението.

(вж. точки 142—149)

13. Евантуалното обстоятелство, че дъщерното дружество на определено дружество майка вече не може да бъде санкционирано за установеното нарушение на правилата за конкуренция на Съюза, независимо дали защото дъщерното дружество вече не съществува или пък защото е изтекла давност в полза на това дъщерно дружество, е без значение за това дали дружеството майка, считано самото то за извършител на нарушението поради икономическото единство с дъщерното си дружество, може да бъде санкционирано. Безспорно отговорността на дружеството майка не би съществувала, ако е доказано, че няма нарушение, но тази отговорност не може да изчезне поради факта, че санкцията на дъщерното дружество е покрита с давност. Всъщност давността, предвидена в член 25 от Регламент № 1/2003, не води до заличаване на съществуващо нарушение, а само до избягване на санкциите за тези, които се ползват от нея.

(вж. точка 194)

14. Целта на член 25, параграф 3 от Регламент № 1/2003 е да се определи периметърът от действия на Комисията, които водят до прекъсване на давността. Тази разпоредба ограничава изрично този периметър до актовете на проучване или производство във връзка с нарушение, за които е уведомено (поне) едно от предприятията, участвали в нарушението, тоест в крайна сметка до предприятие, идентифицирано по този начин в решението, което санкционира нарушението.

Що се отнася до член 25, параграф 4 от Регламент № 1/2003, той гласи, че прекъсването на давността се прилага за „всички“ предприятия и сдружения на предприятия, които са участвали в нарушението. Следователно целта на този член е да се определи периметърът на предприятията, по отношение на които настъпва прекъсване на давността. Думата „всички“, използвана в тази разпоредба, цели да подчертае, че от значение е обективното участие на съответното предприятие в нарушението, следователно независимо в какво качество същото е участвало в нарушението или дали това предприятие е било познато на Комисията преди изложението на възраженията, или дали е било адресат на акт, който прекъсва давността преди това изложение на възраженията, или пък дали в миналото е получило отмяна на първото санкционно решение на Комисията по отношение на него.

Следователно, щом едно предприятие е участвало в нарушението, тоест в крайна сметка щом едно предприятие е идентифицирано като такова в обжалваното решение, прекъсването на давността, произтичащо от уведомяването на поне едно предприятие (това или друго), също идентифицирано като участвало в нарушението, за акта на проучване или производство, поражда последици по отношение на него.

(вж. точки 198, 199, 201—203 и 205)

15. Вж. текста на решението.

(вж. точка 220)

16. Вж. текста на решението.

(вж. точки 234 и 235)

17. Вж. текста на решението.

(вж. точки 253, 254 и 258—261)